

ПОЛИТИЧЕСКАТА ХИПНОЗА КАТО СПОРТ

Електорални инжекции и допинг в медиите*

Тодор П. Тодоров

Иска ми се да представя в този текст няколко медийни казуса така, както се случиха за мен. Непосредственото случване тук е особено важно, тъй като посочва реални, „голи“ механизми и мотивите на тяхната ефективност. По-нататък предмет на анализ ще бъдат не само условията на подобни казуси, но и тяхната собствена механика. Убеден съм, че последната е необходима за адекватното разбиране на причините и общата ситуация, в която са поставени медиите. Използваният стилистичен ключ не е просто художествен трик, той е също така извънреден инструмент на анализа. Приближаване на окуляра, скъсяване на дистанцията от живата органика на медийните недъзи. Въпросите, на които текстът иска да отговори са: възможно ли е спортът като медиен продукт да обслужва една политическа хипноза, която при определен модел на зависимост на медиите работи на необичайни равнища? Кой е този модел? Как и защо медиите превръщат спорта в електорален допинг?

Ето как. Късно е, приближава полунощ. БНТ излъчва репортаж от някакъв мотокрос, важно състезание, международно. Това в България винаги е важно. Щом и чужденци ще има! Та няма да се излагаме, я. Каканиже значи Петър Василев от екрана, бавно-бавно и носово, по канон, жива класика. С едновременно удължаване и ударение на гласните, не може да му се отрече, може го. Явно на живо се включва, че и него дрямката го лови или нарочно така, с гласа работи, журналистическа хватка някаква. Но сладко е, в детството те връща, а и клепачите приятно натежават. Истински майстор, казвам си, това и на най-големия футболен мач да се унесеш омайно, да се оставиш в гласа на Василев като в люлка някоя да те поклаща леко, насам-натам. Почти като в БДЖ е. Хипноза. Барем разбираш незначителността и суетата на световния спорт, търчат онези като луди по терена, ритат нещо, потят се, а на теб ти е вече все тая, през една такава пухкава пелена ги виждаш най-после и будистка усмивка се разлива по лицето ти. Не коментатор, а Кашпировски. Феномен е. Хубаво, че има такива народни баячи, от будители Аман. Певец, би казал поета, на народната летаргия. Да, ама не. Изведнъж като ме стресна тоя Василев, всичко се оказа увертюра, маска само. Защото, видиш ли, станал един проблем на състезанието. От тия де, нашенските, нищо сериозно. Разделила се федерацията на две, знам ли, имота нещо се оказал друг, разрешителното фалшиво и т.н. И всичко това от единия ден на другия – ей така. Провокация, знаем ги тези. Той и Василев така каза. Нали европейско правим, ако ще се дъним, сега е моментът. Дошла полиция, затворили пистата, провалът се очертава пълен. И ако беше само пустият капитализъм, демократичен такъв, нагритиран, забрави го, ама нали нашият си е феодален – имаме си закрилник, бащиния, едно-друго, не ни трябва много-много да мислим. Той и Василев така каза. Не директно, разбира се, нали не е аматьор някой, ами Кашпировски. Дойде, вика, лично премиерът и се намеси. И състезание имаше, и пред чужденците срам не брахме. Дотук добре, дай Боже

всекиму. Не премиер, а светкавица. Но Василев не може се спря. Тръшка се от екрана, премиера, вика, та премиера. Лично да му благодарим. А аз понеже лично не мога и вина почнах да чувствам. Но после разбрах – мантра е това, мантра на българския спортен коментатор. Нали казахме – хипноза. Поезия дори, че като тръгне нагоре, край няма. Мотокросът вече няма значение. Този човек, вика Василев, достигайки без да знае кулминацията, блестящия връх на една кариера, този човек за пореден път показва голямо спортно сърце. И после пак. И пак. Докато не изключих телевизора.

Друг случай: Сашо Йовков, отново БНТ, отново класик. Този път гледам волейбол, олимпиада е. И пак, да благодарим, казва, на премиера. Лично да му благодарим. Тоест не на държавата, иска да каже, не на правителството или не дай си Боже на отбора, дето блъска в същото време в залата, а на премиера лично. Ще рече директно и персонално нему да сме благодарни. За какво ли? Ами за всичко, то е ясно, но най-вече за спорта. Защото спортът означава победа. И само това. Ето го и в заглавията: „Бойко Борисов взе четири гейма на Борис Бекер“ (*Дневник*), „Бойко излиза срещу Камерън и Анди Мъри, прави балкански тандем с Ноле Джокович“ (*Стандарт*), „9:0 за отбора на Бойко Борисов срещу тима на Севлиево и Раковски“ (*Дарик*), „Бат Бойко блести в мача на звездите“ (*football24.bg*). Позамислих се и разбрах каква е тази митология. Не е много трудна. И работи. Но за да я разбереш, трябва да мислиш феодално. А той българинът така си мисли открай време. И психологията и капитализмът му такива. После си избира такива политици, мрънка потиснат, недоволен, обруган, но такава черга си е постлал, така му е най-уютно. А верните (и гладни) господарски хрътки го гонят и насън, дебнат го, плашат го отвсякъде. И му предлагат мастика. Белким пийне и забрави. Та после пак. Но той, българинът, обича да бъде плашен, това е лошото. И затова медиите, закрепостени, прибрани, залостени, реализират тази митология на малодушието. Защото, уви, малцина са изключенията и те рядко оцеляват. Но и най-простият господар знае, че само с тояга не става. Трябва и малко радост, малко триумф. Малко надежда. Такъв е феодалният свят, диaboличен – дяволът много черен, но и славата голяма. Но къде ти слава в това време? Той народът прост, прост, но чак толкоз глупав не е. Обича нашият човек да си поплюва. Нали е демокрация. Всяка нова стъпка, всяко уж постижение се разочвърква като стара рана. Та и гной излиза. Но така е то в политиката, нищо не е еднозначно. Днес уж едно, утре друго се оказва. Мътна работа, може да се бърка както дойде. Но така герои не стават. Всяко чудо за един ден, гласи народната мъдрост. Феодалната митология не вирее в политически отворен, прозрачен свят. Свят, обезпечен от независими, силни медии. Следователно последните не могат да бъдат, защото митът е условие за реалност. А и самата реалност е отдавна такава – народническо-феодална. Медиите произвеждат призрази, халюциногени. Те са инструмент за съзнание. Но са преди всичко собственост. Останалото е страничен ефект.

В народническо-феодалната система, която е културен модел, има голямо разстояние между поданиците и властта. Това е жесток, безутешен модел, защото работи и при реално функционираща демокрация (колкото и парадоксално да е това). Следователно той не е политически проблем, а проблем на въображаемото. И значи е проблем на

медиите. Но те пък са собственост на властта (икономическа, политическа и друга) и не подлежат на нищо. Освен на тавтология. Ще рече едно и също. Като да дъвчеш дъвка. Отляво надясно и отдясно наляво. И после пак така.

Но в тази система, затова тя е и народническа, заедно с разстоянието има и някаква адска близост. Махленскост направо. Това във вестниците най-добре се вижда. Премиерът никне като гъба под път и над път и с всеки говори като с брата си. Така, приятелски, все едно ракията си прием. Наш човек е той, ще кажеш, но и бащица. Здравов държи. Ашколсун! Боли, но хубаво. Сладко даже. И медиите, нали казахме, повтарят. Още и още от същото.

Но, както стана ясно, само с тояга не може. Трябва радост. Иначе много кахърно става. А политическата реторика не позволява еднозначни емоции. Къде да ги търсим тогава? Защо героите ни все спортисти? Защото в спорта няма ала-бала, там всичко е ясно – или печелиш или те няма. Там, когато има победа, има само радост. И пианство. Няма гък, няма нищо. Не е като в парламента. Радостта и пианството са електорални инжекции. Ако политиката стане спорт, ако политическото въображаемо придобие простичкия вкус на спорта, тогава пей сърце! Какъв герой, какъв рицар ще е онзи, който успее да превърне политиката си в спортен успех! И колко проста е тази митология. Колко синкретична, колко феодална.

И най-вече лесна. Когато медиите са зависими и свити като сиви мишки, когато са събрани в пръстите на две ръце, това дори не струва скъпо. Отива значи премиерът при г-н Василев, тупа го мъжки, топло по рамото и вика, гледай сега, брат. И така нататък. А онзи светва като крушка. Аха, светът около него се е завъртял. Отива и при главния редактор, и при издателя, и при репортера дори, ако трябва ще иде. Защото може. Защото е позволено. Защото са ни такива медиите – „отворени“.

Допингът във феодалните медии тече естествено, органически. В ръцете на неколцина велможи те са просто хоругви, продължение на властта и митичните й образи. Хералдика, хероика, хероин. Знаците на автентичното, „нашето“, неговите герои и, разбира се, упойката. Упойката е важна. Медийният феодализъм е опасен, той създава свят, от който няма изход. Механизмите са твърде прости, за да бъдат разглобени. В гореизложените казуси работи само един език, само едно съзнание. Това е махленското, всекидневното съзнание, съдвкано от телевизора. Това е дискурсът на елементарното, на непосредственото. Дискурсът на българските медии. А дискурсът, както казва Фуко, е власт. И спортът очевидно също.

Да благодарим значи на премиера и да стискаме палци за следващия мач. Все някой ден, да знаете, ще паднем. Надежда винаги има.

* Текстът е част от проект <http://www.mediapool.bg/%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%B0-%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D1%83%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D1%8A%D0%BA%D1%8A%D1%82-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BC>

[%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B8-news195657.html](#) „Застрашените свобода и плурализъм на медиите. Диагностика и решения” на фондация „Медийна демокрация”. Проектът се осъществява с подкрепата на Институт „Отворено общество” – София. Изказаните становища и мнения са отговорност на автора и не отразяват непременно мненията и политиката на Институт „Отворено общество”.